

УДК 821.161.2Драй-Хмара+001(477)Огієнко
DOI: 10.32626/2309-7086.2026-23.159-167

Ігор Набитович

ORCID 0000-0001-9453-158X

доктор філологічних наук, професор

*Університет імені Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні
nabihor@gmail.com*

МИХАЙЛО ДРАЙ-ХМАРА ТА ІВАН ОГІЄНКО: НАУКОВО-ОСОБИСТІСНІ ВЗАЄМИНИ

У статті проаналізовано історичні контексти і науково-особливості взаємин між ректором Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету Іваном Огієнком та приват-доцентом Михайлом Драй-Хмарою.

На основі архівних протоколів та спогадів сучасників проаналізовано показано, що взаємини між І. Огієнком та М. Драй-Хмарою були важливим фактором науково-навчального процесу Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету, невід'ємним елементом історії цієї високої школи.

Ключові слова: Іван Огієнко, Михайло Драй-Хмара, Кам'янець-Подільський Державний Університеті, наукові студії.

Постановка проблеми. Взаємини між відомими особистостями часто можуть бути важливим фактором розвитку як і історичних подій, так і становлення окремих інституцій, а їх дослідження – безсумнівним виявом цілого комплексу факторів, які впливають на історичний процес, культурне чи наукове життя.

Прикладом цього можуть бути непрості науково-особистісні взаємини між ректором Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету Іваном Огієнком та Михайлом Драй-Хмарою. Михайло Лещкін спробував був задекларувати ці взаємини, але його публікація є лише загальним оглядом їхньої діяльності на тлі спільного простору і часу, де їхні долі перетиналися [4].

Однак свідченням неоднозначності і драматизму взаємин двох непересічних постатей в українській культурі є й спогади Леоніда Білецького та Василя Біднова, професорів-колег і, і університетські протоколи того періоду.

Метою статті є, на основі спогадів сучасників і архівних протоколів, проаналізувати історію науково-особистісних взаємин Івана Огієнка та Михайла Драй-Хмари, які є невідлучною частиною історії Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету.

Виклад основного матеріалу. Науково-особистісні взаємини І. Огієнка та М. Драй-Хмари є важливими елементами для розуміння і процесів становлення, і функціонування новопосталою університету, й міжособистісної атмосфери у ньому в 1918–1923 роках.

І Огієнко, й Драй-Хмара були випускниками Київського університету святого Володимира. Деякі з професорів цього університету, безсумнівно мали вплив на становлення їх обох як науковців. Лекції з історії давньої філософії

© Ігор Набитович, 2026

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

у обох викладав професор Олексій Гіляров; непересічне значення мала школа наукового Семінарію професора Володимира Перетца. Їхніми учнями будуть також зокрема Леонід Білецький, Дмитро Чижевський, неокласики Павло Филипович, Освальд Бургардт (Юрій Клен).

Кам'янець-Подільський Державний Університет, як і кожна подібна наукова інституція, обирав почесних членів навчального закладу. Тому цілком обґрунтовано таким почесним членом обрано було академіка Володимира Перетца.

Семінарії професора Перетца, як окреслене явище, почав відбуватися регулярно у Києві з 1907 року. Простір досліджень, якими займалися його учасники, одночасно ширший – від давнього українського письменства Середньовіччя (яке імперія завжди привласнювала собі), до пізнішої літератури Московії, до слов'янського фольклору (зокрема й українського та південнослов'янського), до української літератури – від Ренесансу до Бароко. Однією з родзинок Семінарію були особливі творчі «екскурсії» до різних міст, які швидше б варто було назвати науковими виправами-експедиціями. Окрім двох столиць імперії (у Петербург – чотири мандрівки), ще й до Житомира, Чернігова, Катеринослава (Дніпра), Ніжина, Полтави.

Такі експедиції проводилися головню для праці в архівах, пошуку матеріялів для досліджень, приготування до друку рукописів. На основі зібраних документів і дослідницького матеріялу, звітів учасників, тез доповідей і причинок професор Перетц друкував спільні звіти. 1911 року Санкт-Петербург, oprіч М. Драя, відвідали й І. Огієнко, Л. Білецький, Б. Ларин, В. Отроковський, В. Адріанова, С. Щеглова та інші.

Професор Перетц намагався домогтися від міністра освіти Льва Кассо прикомандирування до Петроградського університету на межі 1914 та 1915 років шістьох своїх семінаристів – серед них і Варвару Адріанову, а далі – Леоніда Білецького, Володимира Отроковського і Софію Щеглову.

У Києві при університеті він планував залишити кількох інших учасників Семінарію, а між них Івана Огієнка, Освальда Бургардта та Дмитра Чижевського – як майбутніх фахівців-українознавців. Далі стало зрозуміло, що німця Бургардта відправлять на заслання. Михайло Драй, Павло Филипович, Дмитро Чижевський на той час ще не закінчили студій. Білецький і Отроковський до Петрограда не поїхали.

Коли у 1918 році було ухвалено законопроект про заснування державного університету в Кам'янці-Подільському, його ректором Міністерство освіти призначило професора Івана Огієнка. Він поїхав до Кам'янця, щоб побачити ситуацію, познайомитися зі середовищем, що взялося за створення високої української школи. Повернувшись до Києва, Огієнко узявся формувати педагогічний колектив нового освітнього закладу. Драй-Хмара на той час, завершивши наукове стажування в Петрограді, повернувся до Києва і саме тоді Огієнко запросив його до Кам'янця.

1 листопада 1918-го у новоствореному університеті вступну лекцію з історії української мови виголосив ректор Огієнко. У великій аудиторії зібралися й студенти, і викладачі, й приватні особи. У промові професор заохочував студентів до пильних наукових студій, науково-культурної праці – на добро української культури та українського народу.

Наступні вступні лекції – з історії української Церкви – прочитав професор Василь Біднов, а далі доцент-літературолог Леонід Білецький – з історії українського письменства. Він говорив про спадковість і тяглість літературної традиції – від Середньовіччя до Бароко.

Леонід Білецький зафіксував враження від першої лекції, що її прочитав у стінах нового університету доцент Драй-Хмара: він «з'ясовував ту велику роллю в розвитку української культури, яку мають знання мови й літератури інших слав'янських народів, особливо сусідніх. Викладена гарною мовою і з піднесенням ця лекція зробила велике враження на слухачів» [3, с. 145].

Ці чотири лекції, з яких почався перший навчальний рік у першому державному українському університеті, щойно створеному від основ, були особливим дороговказом шляхів розвитку української гуманітарної, а насамперед – філологічної, – думки.

Взаємини між деякими викладачами в університеті були не завжди мирними й безконфліктними. Ці міжлюдські напруження щодо Михайла Драй-Хмари тлітимуть і через роки і їх пробіски виявлятимуться і в споминах Леоніда Білецького, і навіть у його празьких описах Літературної дискусії в Україні (в журналі «Нова Україна»), в яких майже не знайшлося місця для згадок про Драй-Хмару – попри інших київських неокласиків. Василь Біднов згадує мікродеталь, яка є критичним камінцем у город ректора Івана Огієнка. Вона мабуть є свідченням його підходу до викладацьких кадрів і, можливо, мала на меті певну залежність від керівника: Огієнко при зустрічі в Києві запропонував Біднову посаду не професора звичайного, а екстраординарного (надзвичайного), тобто такого, що тимчасово перебуває на цій посаді: «Не звертав я уваги на те, що в українському університеті буду тільки виконуючим обов'язки екстраординарного професора – аби бути тільки в рідному [себто українському. – *І. Н.*] університеті! В Кам'янці виявилось, що це “виконуючий обов'язки” дуже подобається професорові Огієнкові: з його ініціативи були навіть “виконуючі обов'язки” приват-доцента!» [1, с. 234–235].

Незгоди й суперечки відбувалися й між М. Драй-Хмарою та І. Огієнком. Вони були виявами певного розладдя, яке було в університетському житті – як видно з різних спогадів акторів цієї високошкільної сцени.

Між ректором і професорами взаємини «спочатку були дуже гарні, але згодом погіршилися, – згадував професор Біднов. – Старші віком і стажем професори піддержували ректора, молодші – переважно приват-доценти – чим далі, тим гостріше виступали проти нього». Перший такий виступ проти ректора зробив Павло Клепатський. «Дуже працьовитий, небалакучий і лагідний у звичайному житті, він, як секретар професорської ради, робив деякі уваги до пропозицій ректора, що мали якийсь небажаний характер, а в результаті нервували ректора і почали професуру. Появлялися також випадки проти ректора і на сторінках есерівської “Трудової Громади”. Та з-за цього ніяких поважних інцидентів не виникало. Правда, перед літом 1920 р. дехто з приват-доцентів піднімав питання про вибори нового ректора, – але проф. І. Огієнко залишився ректором аж до 14 листопада 1920 р., коли він на довгий час виїхав з Кам'янця» [2, с. 330]. Можна б із певністю додумуватися, що серед цих «бунтівників» був і Драй-Хмара.

У вересні 1919-го професора Івана Огієнка призначено було міністром віросповідань, але він водночас він і надалі залишався ректором. 15-го листопада 1919 року, коли український уряд Петлюри передав Кам'янець полякам, професор Огієнко став ще й головноуповаженим уряду УНР. Отож він залишався у Кам'янці і як ректор Університету, й міністр, і Головний представник уряду УНР, позиціонуючись перед польською владою представником української адміністрації. Поляки почали створювати на Поділлі військову адміністрацію і власні

владні структури. Професор Біднов переконував, що поєднання Огієнком і ректорської посади, й урядових, було «корисним для університету, бо він [професор Огієнко. – *I. H.*] легко здобував кошти, потрібні для нашої школи, а ці кошти необхідно було значно збільшувати не тільки тому, що університет, розростаючись, а й тому, що українські гроші 1919–1920 рр. сильно підупали в ціні, а чужоземна валюта не вживалася. Отже кошторис треба було збільшувати щомісяця. Завдяки ректорові це й можна було робити. На початку 1920 року ректор, як головноуповноважений українського уряду, для забезпечення університету видав 25 мільйонів карбованців, які правління віддало на схованку проректорові й трьом деканам, в тому числі й мені» [2, с. 329–330]. Однак постійні виїзди ректора Огієнка з Кам'янця були притичиною непорозумінь і з Драй-Хмарою, й іншими університетськими викладачами. Іноді ці колізії вихлюпувалися суперечками на Раді університету, часом і на сторінки місцевих газет.

На початку нового навчального 1920–1921 року цей конфлікт вихлюпнувся поза межі університетського середовища. Коли большевики вдруге покинули Кам'янець і в очікуванні повернення української влади та ректора Огієнка у кінці жовтня 1920-го, в одній із відновлених українських газет у Кам'янці з'явилась стаття за підписом доцента університету Драй-Хмари «з гострою критикою ректорської діяльності проф[есора] Огієнка та обвинуваченням його в тому, що він своєю діяльністю в університеті як ректор ставить університет у цілому в тяжке становище, накликаючи на нього підозріння в політичній діяльності поруч із академічною, тоді як у цілому університет до політики якої б то не було не має жадного відношення, бо провадить лише академічну працю. Лише особа проф[есора] Огієнка, як ректора заангажована в політиці певного напрямку і гатунку (міністр УНР) у своїй активній роботі є далека від чисто академічної праці. Отже, щоби уникнути такого напрямку в університеті надалі треба обрати нового ректора, який би провадив університет у напрямі лише академічної і наукової діяльності» [3, с. 199].

Статтю «Кам'янець-Подільський Університет за останній рік свого існування (Присвячується другим роковинам Кам'янецького Українського Університету)», опубліковану в номері кам'янець-подільської газети «Слово: науково-літературний додаток» (24 жовтня 1920), як видно із протоколів засідань Ради університету, доцентів Драй-Хмарі доручила підготувати Рада університету (пункт 4 прот[околу] № 31 від 20/X) – після того, як 22 жовтня мали відбутися урочисті з нагоди другої річниці відкриття університету. «Для університетських кіл, – розгортає цю колізію Леонід Білецький, – не заангажованих у боротьбі проти проф[есора] Огієнка особисто, ця стаття була великою несподіванкою і прикрим явищем. Це перший факт зі всієї діяльності університету, коли внутрішні справи університету і внутрішні непорозуміння були викинуті на широкий форум суспільної критики, та дорогою ще був зроблений і одним із членів академічного персоналу університету, який мав повну змогу попередити, аніж вимігати на суд громадянства ширшого, піднести на Професорській Раді і докладно ці всі питання обговорити там і запропонувати певні резолюції чи постанови. І наколи-би ректор винесеним постановам не підліг, тоді право вже кожного зацікавленого робити дальші кроки». Ці твердження Леоніда Білецького про можливість обговорення і вирішення проблемних питань на університетській Раді, як бачиться, мають злегка демагогічний посмак. Отож оскільки ректора в Кам'янці ще не було, «його обов'язки виконував проф[есор] М. Хведоров. Проф[есорові]

Хведорові цей факт був особливо прикрим, бо робився перед самим приїздом проф[есора] Огієнка членом акад[емічного] персоналу університету, за якого вчинки у справі університету все-ж таки був відповідальний заступник ректора. Це все викликало у нього реакцію великого невдоволення на доц[ента] Драй-Хмару і навіть образу» [3, с. 199–200]. Проректор не хотів, щоби в цю неприємну особисту справу було втягнуто його як би інспіратора статті, зацікавленого нібито в тому, щоби залишатися у кріслі ректора й надалі. «Інтелігентна, незвичайно лагідна людина, проф[есор] Хведорів вважав себе у дуже тяжкій ситуації. І не чекаючи приїзду проф[есора] Огієнка скликав Проф[есорську] Раду. На Професорській Раді Хведорів оголосив, що для нього виникла дуже неприємна справа, що «одним із членів Проф[есорської] Ради поза його, виконуюч[ого] обов'язки Ректора університету, прилюдно в пресі підіймається справа університету в цілому без попереднього її розгляду на Проф[есорській] Раді». І тому професор Хведорів у своїй заяві заявив, що він хотів би зректися обов'язків ректора, переносячи усю відповідальність за таку ситуацію на Професорську Раду. Далі узяв слово Леонід Білецький і висловив думку, що цей сепаратний і нетактовний виступ Михайла Драй-Хмари «є явищем деструктивним і дуже небажаним», отакі персональні виступи, які «наше внутрішнє життя і відносини викидають на [в]улицю, яка, не знаючи усіх деталей і причин такого індивідуального голосу, починає цілу установу нашу критикувати». Отже, на його переконання Професорська Рада мала б цей учинок Драй-Хмари, «осудити як вчинок особистий, невідповідальний і деструктивний і свою постанову оголосити в пресі. Приблизно в тому ж дусі виступив і проф[есор] В. Біднов та ще дехто. Виправдання М. Драй-Хмари базувалося лише на критиці ректорської діяльності проф[есора] Огієнка і того, що він в життя університету вносить політику. Дехто підтримував М. Драй-Хмару, але загалом проф[есорові] М. Хведорові була дана певна сатисфакція в тому, що поступок Драй-Хмари був осуджений і подібні виступи надалі без попереднього обговорення їх у Проф[есорській] Раді заборонялися» [3, с. 200–201].

Далі Л. Білецький упрост намагався звинуватити М. Драй-Хмару, що цей його газетний виступ було написано у передчутті можливого приходу російських окупантів і, нібито, були його намаганням наперед завчасно задекларуватися прихильником зміни влади – бодай університетської: «Це все вело до того, що в суцільнім університетським житті йшла розколина, що визначалася через особисті непорозуміння, поширювалася і поглиблювалася, моральна відповідальність падала, бо багато з членів університету оглядалися на новий прихід большевиків і хотіли себе заманіфестувати в якійсь лояльності перед кимось і забезпечити свій персональний добробут. Лише цим можна було пояснити сепаратний і прилюдний виступ М. Драй-Хмари; коли-би ходило лише про університет і його добробут, то напевно вибрав-би він дорогу лояльнішу і тактовнішу через Професорську Раду, а не через пресу...» [3, с. 202].

Доповненням опису цих колізій і збурення в університетському середовищі є «Випис із протоколу [№ 33] засідання Професорської Ради» від 27 жовтня 1920 року. «СЛУХАЛІ: писану заяву від 24/Х за підписом п. п. професорів Університету: М. Герашенка, М. Басра, М. Кравцова, Ол. Полонського, В. Храневича, І. Олійника і В. Крижанівського з приводу статті приват-доцента Драй-Хмари “Кам’янець-Подільський Університет за останній рік свого існування”, яку надруковано в додатку до газети “Слово” від 24/Х з надписом:

“Присвячується другим роковинам Кам’янецького Українського Університету”. В зазначеній заяві піднято такі питання:

1. Як академічна етика та академічні традиції дозволяють окремим членам Університетської Колегії на власну руку прилюдно й у пресі робити виступи, що підкопують повагу до Університету в широких колах суспільства, а ворогам Української Вищої Школи дають матеріал до дискредитації її. І

2. Якими способами, на думку Ради, можна було би виправити наслідки легковажного й необережного виступу п. Драй-Хмари.

ПОСТАНОВИЛИ: Вважати,

1. Що стаття по дорученню Ради Професорів, згідно постанови п. 4 прот[окол] № 31 від 20/Х не була написана приват-доцентом Драй-Хмарою, а стаття приват-доцента Драй-Хмари, яка надрукована в додатку до газети “Слово” від 24/Х і яка появилася через два дні після Університетського Свята, – написана, по словесній заяві прив[ат]-доц[ента] Драй-Хмари, ним не власноруч.

2. що статті, які пишуться з постанови Ради Професорів, повинні зачитуватися в Раді Професорів або дорученню Ради в Президії.

3. що зміст статті пр[иват]-доц[ента] Драй-Хмари “Кам’янець-Подільський Університет за останній рік свого існування” не порушує гідності Університету» [4, арк. 44].

Протокол Ради до певної міри змінює фокусну перспективу цього інциденту. Доцент Драй-Хмара не встиг виконати доручення Ради про приготування статті про університет. Найімовірніше, що після святкування річниці університету, хтось із газетярів мав із ним розмову про те, як йому бачаться успіхи і проблеми університетського життя через два роки після його утворення. І, на основі цієї розмови (чи, можливо, й попередніх розмов), упродовж доби, було написано текст, який (можливо й без відома Драй-Хмари) було підписано в газеті його іменем. Тому Рада Професорів задекларувала, що публікацію, яку було доручено Драй-Хмарі, він не написав (таким чином було закрито пункт № 4 протоколу № 31 від 20 жовтня), а статтю у «Слові», яку обговорювала Рада, написано «ним не власноруч». На відміну від інвектив у «Моїх споминах» Білецького проти Драй-Хмари Рада задекларувала, що ця стаття, хоч була «легковажним і необережним виступом», усе ж своїм критичним спрямуванням не порушила «гідності Університету» [4, арк. 44].

Коли через тиждень після засідання Ради до Кам’янця-Подільського повернувся ректор, професор Огієнко, «про всю акцію проти себе він був уже поінформований добре, а про засідання Ради Професорів довідався з відповідного протоколу та інформації свого заступника. Безперечно це все йому було неприємно чути. Особливо не сподівався він цього від М. Драй-Хмари, хоч міг припустити, бо тоді вже відносини між ректором і М. Драй-Хмарою були вже попсовані на ґрунті нещасливого редагування останнім “Записок”». «Таким чином, – намагався далі знову Л. Білецький переконати читачів його споминів, – і цей прилюдний виступ із критикою ректора був подиктований скорше особистими мотивами, ніж загальним добром університету» [3, с. 203].

Леонід Білецький все ж і сам визнавав, що намагання професора Івана Огієнка охопити у своїй суспільній діяльності, окрім посади ректора, ще й дециду інших посад, шкодила освітньому й науковому процесові в університеті. Однак в історії з габілітацією на доцента Олекси Синявського на катедру, до якої був причетний і Михайло Драй-Хмара – як один із рецензентів наукової праці цього претендента на посаду, проявляються темні плями на світлих ликах учас-

ників цієї справи. Як бачиться, І. Огієнко намагався позбутися того, що міг замінити його в часи відсутностей в університеті. Отож, як свідчить Л. Білецький, «ще одна цікава спроба габілітуватися переводилася і з О. Синявським, філологом і здається професорським стипендіатом Харківського університету» [3, с. 186]. О. Синявський подав прохання прийняти його на посаду доцента на Катедрі української мови, завідувачем якої був І. Огієнко. Професор Огієнко, крім ректорства, мав «ще кілька адміністративних обов'язків: був Міністром спочатку Народньої Освіти, а потім Ісповідань, а, нарешті, і Головноуповноваженим Уряду УНР перед польською владою Кам'янецьчини» і ці обов'язки, засвідчує сам Л. Білецький, «цілком сторонні академічні університетській справі на виконанні обов'язків чисто професорських в університеті відбувалися дуже негативно. Щоби виповнити прогалини цієї негативної сторони факультет хотів підшукати доброго помічника проф[есорові] Огієнкові, який би допомагав і заповнював-би численні кроки, що були чи під час переобтяженості проф[есора] Огієнка, чи під час його відсутності, коли Кам'янецьві загрожували большевики, – тоді проф[есор] Огієнко мусив Кам'янець кидати й від'їжджати за кордон, а Катедра залишалась без прелегента [тут – лектора. – І. Н.] цілковито. На такі випадки факультет хотів мати тимчасового заступника або просто помічника доцента. І коли О. Синявський подав [своє] прохання у листопаді чи грудні 1919 р[оку], то факультет був дуже радий нагоді допомогти проф[есорові] Огієнкові, з одного боку, і самій справі – з другого» [3, с. 186]. Однак помітними виявилися спроби І. Огієнка зробити все, щоб не допустити О. Синявського до викладання: «В першій засіданні факультету, коли розглядалося прохання О. Синявського, було визначено двох рецензентів для докладного розгляду праць і взагалі кандидатури О. Синявського. І факультет визначив першим рецензентом проф[есора] Огієнка, а другим доцента славістики М. Драй-Хмару. Підійшли слідуєчі збори факультету, – рецензія М. Драй-Хмари була готова, бракувало лише рецензії проф[есора] Ів. Огієнка. На жаль, так чогось виходило, що проф[есор] Ів. Огієнко завсіди не міг бути на засіданнях факультету, бо був перешкоджений черговою працею. Не прийшов і на вищезазначене засідання» [3, с. 186]. Факультет, обговоривши цю справу загалом, «відклав із просьбою до проф[есора] Огієнка приспішити із рецензією. Але проходив досить довгий час, а рецензія не поступала. Не раз я нагадував особисто, але й це нічого не помагало. Час минав, умови Катедри української мови не кращали. О. Синявський чекав вирішення своєї долі, але матеріальні й моральні умови були дуже тяжкі, а надії не було на посунення цієї справи, бо ректор Університету й керуючий цією Катедрою її затримували. І, не дочекавшись остаточного вирішення, при найнесприятливіших умовах, О. Синявський мусив вертатися без нічого додому до Харкова перед Різдвом р[оку] 1919». Л. Білецький підсумовує цю історію – без жодних моральних висновків, які він доточує, до прикладу, до спогадів про М. Драй-Хмару: «Була велика шкода, бо О. Синявський був дуже поважний кандидат на доцента з української мови і був би дуже добрим дослідником у цій галузі й помічником професора» [3, с. 187].

Олекса Синявський, випускник Історично-філологічного відділення Харківського університету і справді став небуденною постаттю в українському мовознавстві. Після повернення з нічим із Кам'яця до Харкова, він стане професором української мови місцевого Інституту народної освіти (ІНО). Пізніше буде головою Діалектологічної комісії ВУАН. Синявський редагував остаточний варіант україн-

ського правопису 1928 року. У 1937 російські окупанти заарештували його як українського націоналіста і замордували у в'язниці у Києві у жовтні того ж року.

У цій історії Драй-Хмара можливо мав підстави підозрювати, що професор Огієнко спеціально затягує час і не з'являється на засідання, щоб не приймати Синявського на свою катедру. Власне ці дві події – історія з Синявським та зі стартею Драй-Хмари про проблеми в діяльності університету – були резонаторами тих взаємин, які склалися тоді між Іваном Огієнком та Михайлом Драй-Хмарою.

Висновки. Коли вже було зрозуміло, що російська большевицька влада остаточно окупує Україну, значна частина професорів Кам'янець-Подільського державного університету емігрувала за кордон. Між ними були й Іван Огієнко, і Леонід Білецький, і Софія Русова. Ще на початку 1922-го існували альтернативи до залишення в Україні – Прага, як один із найважливіших українських центрів тогочася, можливо Відень, Париж. Драй-Хмарі пропонували виїхати на викладання до Празького університету на посаді професора-лінгвіста. Однак він вирішив залишитися в Україні.

Завершення перебування у Кам'янці-Подільському буде особливим моментом у його творчій і науковій екзистенції, стрімким переходом від периферії культурного й наукового нидіння до поневоленої, але нескореної найстаршої столиці – Києва.

Науково-особистісні взаємини Івана Огієнка та Михайла Драй-Хмари були важливим фактором науково-навчального процесу Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету, невід'ємним елементом історії цієї високої школи.

Список використаних джерел і літератури:

1. Біднов В. Перші два академічні роки Українського Державного Університету в Кам'янці-Подільському (уривки із спогадів). *Літературно-науковий вістник*. Річник XXVII. Львів, 1928. Т. XCVII. Кн. XI: листопад. С. 233–240.
2. Біднов В. Перші два академічні роки Українського Державного Університету в Кам'янці-Подільському (уривки із спогадів). *Літературно-науковий вістник*. Річник XXVII. Львів, 1928. Т. XCVII. Кн. XII: грудень. С. 325–333.
3. Білецький Л. Мої спомини (1917–1926 рр.) / Підготовка тексту, вступна стаття та ім'яний покажчик Віктора Адамського. Кам'янець-Подільський: Медобори – 2006. 239 с.
4. Державний архів Хмельницької області. Ф. Р 582. Оп. 1. Спр. 44.
5. Лецкін М. «Я з землею зрісся – не вирну...» (Іван Огієнко та Михайло Драй-Хмара) *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: філологічні науки*. Кам'янець-Подільський, 2009. Вип. 19. С. 103–106.

References:

1. Bidnov, V. (1928). Pershi dva akademichni roky Ukrainkoho Derzhavnoho Universytetu v Kamiantsi-Podilskomu (uryvky iz spohadiv). *Literaturno-naukovyi vistnyk*. Richnyk XXVII. Lviv. T. XCVII. Kn. XI: lystopad. S. 233–240. (in Ukr.).
2. Bidnov, V. (1928). Pershi dva akademichni roky Ukrainkoho Derzhavnoho Universytetu v Kamiantsi-Podilskomu (uryvky iz spohadiv). *Literaturno-naukovyi vistnyk*. Richnyk XXVII. Lviv. T. XCVII. Kn. XII: hruden. S. 325–333. (in Ukr.).
3. Biletskyi, L. Moi spomyny (1917–1926 rr.) / Pidhotovka tekstu, vstupna stattia ta imennyi pokazhchik Viktora Adamskoho. Kamianets-Podilskyi: Medobory – 2006. 239 s. (in Ukr.).
4. Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi oblasti. F. R 582. Op. 1. Spr. 44. (in Ukr.).

- Lietskin, M. (2009). «Ja z zemleiu zriisia – ne vymu...» (Ivan Ohienko ta Mykhailo Drai-Khmara) *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka: filolohichni nauky*. Kamianets-Podilskiy. Vyp. 19. S. 103–106. (in Ukr.).

Ihor Nabytovych

MYKHAYLO DRAY-KHMARA AND IVAN OGIENKO: SCIENTIFIC AND PERSONAL INTERACTIONS

The article analyzes the historical contexts and scientific features of the relationship between the rector of the Kamianets-Podilskiy State Ukrainian University Ivan Ohienko and associate professor Mykhailo Drai-Khmara.

Based on archival protocols and memoirs of contemporaries, it is analyzed that the relationship between I. Ohienko and M. Drai-Khmara was an important factor in the scientific and educational process of the Kamianets-Podilskiy State Ukrainian University, an integral element of the history of this higher school.

Both Ohienko and Drai-Khmara were graduates of the Kyiv University of St. Volodymyr. Some of the professors of this university undoubtedly had an influence on the formation of both of them as scientists. The school of the scientific Seminary of Professor Volodymyr Peretz was of extraordinary importance. Their students will also include Leonid Biletsky, Dmytro Chyzhevsky, neoclassicists Pavlo Filipovych, Oswald Burghardt (Yuriy Klen). Kamianets-Podilskiy State University, like every similar scientific institution, elected honorary members of the educational institution. Therefore, it was quite justified that Academician Volodymyr Peretz was elected as such an honorary member.

When the bill on the establishment of a state university in Kamianets-Podilskiy was adopted, the Ministry of Education appointed Professor Ivan Ohienko as its rector. Ohienko set about forming the teaching staff of the new educational institution. In the spring, Drai-Khmara, having completed his scientific internship in Petrograd, returned to Kyiv and it was then that Ohienko invited him to Kamianets.

The relations between some teachers at the university were not always peaceful and conflict-free. These interpersonal tensions regarding Mykhailo Drai-Khmara will smolder for years to come, and their glimpses will be revealed in the memoirs of Leonid Biletsky, and even in his Prague descriptions of the Literary Discussion in Ukraine, in which there was almost no place for mentions of Drai-Khmara – despite other Kyiv neoclassicists. Disagreements and disputes also occurred between M. Drai-Khmara and I. Ohienko. They were manifestations of a certain discord that existed in university life – as can be seen from various memoirs of actors of this higher education scene.

The article declares that relationships between famous personalities can often be an important factor in the development of both historical events and the formation of individual institutions, and their research is an undoubted manifestation of a whole complex of factors that influence the historical process, cultural or scientific life. Evidence of the ambiguity and drama of the relationship between two extraordinary figures in Ukrainian culture are the memoirs of Leonid Biletsky and Vasyl Bidnov, fellow professors, and university protocols of that period. Based on archival protocols and memoirs of contemporaries, the analysis shows that the relationship between I. Ohienko and M. Drai-Khmara was an important factor in the scientific and educational process of the Kamianets-Podilskiy State Ukrainian University, an integral element of the history of this higher school.

Key words: Ivan Ohienko, Mykhailo Drai-Khmara, Kamianets-Podilskiy State University, scientific studies.

Отримано: 02.01.2026 р.

Прийнято до друку після рецензування: 05.03.2026 р.

Опубліковано: 25.05.2026 р.